

Lainsäädännön jälkiarvioinnin kehittäminen valtioneuvostossa

Johdanto

Valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä pyytää lausuntoanne lainsäädännön jälkiarvioinnin kehittämiseksi.

Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on oikeusministeriön asettama poikkihallinnollinen työryhmä, jonka tehtävänä on koordinoida säädösvalmistelun kehittämistyötä valtioneuvostossa.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että lainsäädännön vaikutusten jälkiarviointia kehitetään. Lisäksi OECD:n suositukset jäsenmaille tukevat lainsäädännön jälkiarvioinnin vakiinnuttamista pysyväksi osaksi suomalaista päätöksentekojärjestelmää.

Jälkiarviointeja tehdään Suomessa, mutta niiden toteutusta ei koordinoida eikä seurata valtioneuvostossa. Lainsäädännön jälkiarviointia on Suomessa monen tyyppistä. Tehdyt jälkiarviointit perustuvat usein ministeriöiden tekemiin selvityksiin tai hallinnonalakohtaisten tilastojen seurantaan. Ministeriöt myös tilaavat jälkiarviointiselvityksiä muun muassa yliopistoilta ja tutkimuslaitoksilta. Lisäksi eräänlaisena lainsäädännön jälkiarvioinnin järjestelmänä toimii eduskunnan esittämät jälkiseurantalausumat, joissa eduskunta edellyttää hallituksen arvioivan lainsäädäntöuudistuksen vaikutuksia ja raportoivan niistä eduskunnalle. Samoin EU-säädöksissä saatetaan käyttää uudelleentarkastelulausekkeita, joissa asetetaan vaatimuksia lainsäädännön kansalliselle jälkiarvioinnille.

Jälkiarvioinnin kehittämisestä on viime vuosina laadittu aloite ja selvityksiä, joissa on pohdittu lainsäädännön jälkiarvioinnin kehittämistä Suomessa ja annettu sitä koskevia suosituksia.

- Lainsäädännön arviointineuvosto on tehnyt 19.3.2019 aloitteen valtioneuvostotasoinen lainsäädännön jälkiarviointijärjestelmän laatimisesta Suomeen. Aloitteessa esitetään, että järjestelmä määrittäisi, minkälaisista laeista laaditaan jälkiarviointi sekä yleiset periaatteet sille, miten ne laaditaan, mitkä tahot niitä tuottaisivat, miten jälkiarviointit rahoitetaan ja kuinka arvioiden laatua valvotaan.

Linkki lainsäädännön arviointineuvoston aloitteeseen: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/arviointineuvoston-aloite-lainsaadannon-jalkiarviointijarjestelman-toteuttaminen-ensihallituskauden-ohjelmaan>

- Aalto-yliopiston taloustieteen työryhmä – Oskari Nokso-Koivisto, Matti Sarvimäki ja Otto Toivanen – ovat vuonna 2019 julkaistussa raportissa esittäneet, että politiikkatoimien laadukas ja luotettava jälkiarviointi otettaisiin kiinteäksi osaksi suomalaista päätöksentekojärjestelmää. Raportissa on kuvattu, miten jälkiarviointi tulisi suunnitella, jotta saatu tutkimustieto olisi luotettavaa ja laadukasta.

Linkki Aalto-yliopiston raporttiin Vaikutusarvioinnit osaksi päätöksentekoa – Miten varmistamme politiikassa, että teemme oikeita asioita: https://www.aalto.fi/wp-content/uploads/2019/09/tpry_edistysraportti2_vaikutusarvioinnit_web.pdf

- Huhtikuussa 2021 julkaistiin osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa toteutettu selvitys ”Lakien toimivuuden ja vaikutusten jälkiarviointi – Nykytilan kuvauksesta kehittämissuhteisiin”. Hankkeessa selvitettiin, miten lainsäädännön toimeenpanoa, lakien vaikutuksia ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan. Kotimaisia käytäntöjä tarkasteltiin jälkiarviointien organisoimien, käytettyjen arviointimethodien, arviointien laadun varmistamisen sekä arviointi- ja seurantatiedon hyödyntämisen näkökulmista. Lisäksi selvitettiin lainsäädännön jälkiarvioinnin kansainvälisiä organisoimien ja toteuttamisen muotoja. Selvityksen laativat Frisky & Anjoy, Helsingin yliopisto ja Suomen ympäristökeskus.

Linkki Frisky & Anjoyn, Helsingin yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen selvitykseen Lakien toimivuuden seuranta ja jälkiarviointi: Nykytilan kuvauksesta kehittämissuhteisiin: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163043>

Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä haluaa kysyä eri tahojen näkemystä siitä, miten lainsäädännön jälkiarviointia tulisi Suomessa kehittää.

Tavoitteet

Tavoitteena on kehittää lainsäädännön jälkiarviointia valtioneuvostossa. Kehittämistyössä tulisi määritellä yhteiset periaatteet muun muassa siitä, minkälaisista laeista laaditaan jälkiarviointi, mitkä tahot niitä toteuttaisivat, miten jälkiarvioinnit rahoitetaan ja kuinka varmistetaan arviointien laatu. Jälkiarviointeja voi olla monenlaisia tieteelliseen koeasetelmaan perustuvista tutkimuksista aina yksittäisen lain toimivuuden normaaliin seurantaan virkatyönä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä esitettyihin kysymyksiin. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

HUOM! Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä ja hankeikkunassa (valtioneuvoston julkinen verkkopalvelu valtioneuvoston ja sen ministeriöiden hanketietojen julkaisuun).

Aikataulu

Lausuntoaika päättyy **30.9.2021 klo 16.15**.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antaa 2.8.2021 alkaen lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän puheenjohtaja lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen (etunimi.sukunimi@om.fi), puh. 0295 150 083.

Linkit

<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/arviointineuvoston-aloite-lainsaadannon-jalkiarviointijarjestelman-toteuttaminen-ensi-hallituskauden-ohjelmaan> - Lainsäädännön arviointineuvoston aloite

https://www.aaltoei.fi/wp-content/uploads/2019/09/tpry_edistysraportti2_vaikutusarvioinnit_web.pdf - Vaikutusarviointit osaksi päätöksentekoa – Miten varmistamme politiikassa, että teemme oikeita asioita

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163043> - Lakien toimivuuden seuranta ja jälkiarviointi: Nykytilan kuvauksesta kehittämissuhteisiin

https://valtioneuvosto.fi/-/10616/arviointineuvoston-aloite-lainsaadannon-jalkiarviointijarjestelman-toteuttaminen-ensi-hallituskauden-ohjelmaan?languageId=sv_SE - Initiativ av rådet för bedömning av lagstiftningen

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM041:00/2021> - Hankesivu

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM041:00/2021> - Statsrådets projektportal

Jakelu:

Aalto-yliopisto
AKAVA
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Energiavirasto
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
ETLA – Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)
Finanssivalvonta
Ihmisoikeuskeskus
Ihmisoikeusliitto ry
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kela
Keskuskauppakamari

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Kuluttajaliitto
Kuntaliitto
Kuurojen Liitto ry
Lainsäädännön arviointineuvosto
Lapin aluehallintovirasto
Lapin yliopisto
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Lastensuojelun Keskusliitto ry
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenteen tutkimuskeskus Verne
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Luonnonvarakeskus (LUKE)
Luonto-Liitto ry
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Maa- ja metsätalousministeriö
Maahanmuuttovirasto
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Metsähallitus
Metsäteollisuus ry
Naisasialiitto Unioni
Naisjärjestöjen Keskusliitto
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Oikeusrekisterikeskus
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Oulun yliopisto
Pakolaisneuvonta
Palkansaajien tutkimuslaitos
Pellervon taloustutkimus (PTT)
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Rikosseuraamuslaitos
Ruokavirasto
Seta ry
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Soste ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
Suomen metsäkeskus
Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry
Suomen Pankki
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
Suomen Punainen Risti
Suomen riistakeskus
Suomen Settlementiliitto
Suomen ympäristökeskus (SYKE)
Suomen Yrittäjät ry

Svenska Handelshögskolan
Teknologian Tutkimuskeskus VTT
Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
Tilastokeskus
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
Traficom
Tuomioistuinvirasto
Työ- ja elinkeinoministeriö
Työterveyslaitos
Ulkoministeriö
Ulosottolaitos
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiovarainministeriö
Valvira
Vammaisfoorumi ry
Vanhustyön keskusliitto ry
Veronmaksajain Keskusliitto ry
Väylävirasto
Ympäristöministeriö

1. Jälkiarvioitavat lainsäädäntöhankkeet

Tulisiko kaikista lainsäädäntöhankkeista tehdä jälkiarviointi? Perustele.

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

Jos jälkiarviointi toteutettaisiin vain osasta lainsäädäntöhankkeita, millaisin kriteerein jälkiarvioitavat lainsäädäntöhankkeet tulisi valita?

Tulisiko lainsäädännön jälkiarviointia tehdä säädöksittäin vai laajempina kokonaisuuksia? Perustele.

- säädöksittäin
- laajempina kokonaisuuksina
- muulla tavoin, miten?

Pitäisikö jälkiarviointien tekemistä suunnitella jo lain laadintavaiheessa? Miten?

2. Jälkiarviointien resursointi ja toteutus

Miten jälkiarviointien tulisi rahoittaa ja resursoida?

Miten jälkiarviointeja tulisi toteuttaa?

Miten varmistetaan jälkiarviointien laatu?

Miten voitaisiin lisätä yhteistyötä tutkijoiden ja tutkimuslaitosten kanssa lainsäädännön jälkiarviointien tekemisessä?

3. Jälkiarviointien koordinointi

Tulisiko jälkiarviointien tekemistä koordinoita valtioneuvostossa? Perustele.

- kyllä
- ei

- en osaa sano

Miten mahdollinen koordinointi tulisi toteuttaa? Perustele.

- ulkopuolisen tahon toimesta
- ministeriöiden välisenä yhteistyönä
- muu menettely, mikä?

Millaisia tehtäviä koordinaatioon tulisi sisällyttää?

4. Jälkiarviointien hyödyntäminen ja avoimuus

Miten varmistetaan jälkiarviointien hyödyntäminen?

Miten varmistetaan jälkiarviointien avoimuus ja läpinäkyvyys?

Tarvitaanko erityinen internet-sivusto, jossa informoidaan jälkiarvioinneista? Perustele.

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

Mitä tällaisen sivuston tulisi sisältää?

- suunnitellut jälkiarviointit
- tehdyt jälkiarviointit
- lainsäädäntöhankkeiden vaikutusarviointit
- muuta, mitä?

Onko joitain muuta mitä jälkiarviointien kehittämisessä tulisi huomioida?

Siitonen Susanna
Oikeusministeriö

Siitonen Susanna
Oikeusministeriö